

Nema priča nacističnega nasilja

Grad v Goričanah pri Medvodah so sezidali ljubljanski škofje v XVII. stoletju kot središče svoje fevdalne posesti. Po zemljiški odvezi 1848 so obdržali nekaj zemlje, ki so jo obdelovali z najemno delovno silo. Grad pa je postal letno bivališče cerkvenih dostojanstvenikov ter kraj za duhovniške razne tečaje in posvete. Leta 1934 je bila v gradu 4. pokrajinska konferenca KP Jugoslavije za Slovenijo.

Aprila 1941 so bili nekaj časa v gradu italijanski vojaki. Kasneje so nemški nacisti zasegli posestvo in grad ter v njem uredili okrevališče za vojaštvo, ki je prihajalo z bojišč utrjeno in izčrpano.

Junija 1942 je grad postal zbirno taborišče za izgnance z območja Gorenjske in Posavja. Kot je znano, so nacisti že aprila 1941 pozaprla več sto ljudi z Gorenjske, ker so jih šteli za sovražnike Nemčije ali dovolj vplivne in izobražene, da bi med rojaki vodili odpor proti germanizaciji. Najprej so bili v Begunjah, toda po napadu na Sovjetsko zvezo so nacisti tam uredili preiskovalni zapor. Zato so aretirance preselili v poslopje škofijske gimnazije in internata v Šentvidu pri Ljubljani. Konec

junija so tja pripeljali tudi njihove družinske člane ter potem v začetku julija vse skupaj izgnali v Srbijo. Konec 1941 in v prvi polovici 1942 pa so v Šentvid vozili svojce partizanov ali usmrčenih pripadnikov Osvobodilne fronte.

Zaradi razmaha vstaje v Sloveniji so nemški nacisti potrebovali vedno več vojaštva, tega pa je bilo potrebno nekje nastaniti. Tako so sklenili, da je za to najbolj pripravno poslopje gimnazije in internata v Šentvidu. Tedaj so izbrali za zbirno taborišče izgnancev grad v Goričanah.

Tam so se znašli predvsem starci, ženske in otroci. Največkrat so jih ponoči pobrali doma, s seboj so vzeli le toliko, kolikor so lahko nesli. Nekatere so v Goričane pripeljali z Begunji, ker jim med preiskavo niso mogli ničesar dokazati, razen da so svojci partizanov ali usmrčenih. Po približnih izračunih in nekaterih ohranjenih seznamih, pa tudi po vojni zbranih podatkih, je šlo skozi Goričane v izgnanstvo okoli 2.500 oseb. Pogosto so bile sobane tako polne, da se ljudje niso mogli niti pošteno stegniti, včasih pa skoraj prazne. V določenih časovnih razmakih so namreč izgnance pošiljali v Nemčijo, kjer so postali prisilni delavci. Živeti so morali pod nadzorstvom v skupnih nasta-

Zbranim je spregovoril dr. Avguštin Lah

nišjih in niso smeli nikamor izven določenega kraja, če niso imeli dovoljenja.

Higienske razmere so bile zelo slabe. Izgnanci so spali na slami na tleh. Zaredile so se bolhe, toliko jih je bilo, da so bili nekateri kmalu vsi garjavi. Slama se je kmalu začela drobiti in gniti. Stranišč je bilo premalo za takšno množico, zato so morali čakati v vrstah tudi po več ur. Pip za vodo za umivanje je bilo samo nekaj, zaradi česar so tudi tam morali ljudje čakati v vrsti. Razumljivo je, da je bila hrana zelo borna in enolična, dobivali so nekaj malega zelo slabega kruha in nekakšno godljo iz raznovrstne zelenjave. Mesa niso videli cele tedne, če pa je bilo, je bilo najslabše vrste, pa še tega je bilo zelo malo. Primanjkovalo je posode in jedilnega pribora. Izgnanci si niso mogli prati perila, po cele tedne so nosili umazanega.

Prebivalci okoliških vasi so trpečim rojakom skušali pomagati kolikor so le mogli. Prinašali so jim razne priboljške in skrbeli zato, da so dobivali pisma, oziroma da so sami lahko pisali. Sprva pomoč ni bila organizirana, kasneje pa. Slovenski delavci, ki so obdelovali posestvo in skrbeli za živino, so bili prva zveza med izgnanci in njihovimi svojci. Ena izmed bližnjih hiš, Kosmačeva, je postala prava javka za pošto.

Proti koncu leta 1944 je dotok izgnancev usahnil. Osvobodilni boj je bil že tako množičen, da nacisti niso več uspevali sproti pozapreti vseh svojcev partizanov. Povrh jih tudi niso imeli več možnosti pošiljati v Nemčijo. Nacistom je na bojiščih šlo vedno slabše, mnogi med njimi so se začeli zavedati, da so jim dnevi šteti. Nekaj mesecev so imeli v Goričanah zaprte razne njim sumljive ljudi, nato pa so taborišče ukiniteli.

Mile Pavlin

Srečanje izgnancev

Na gradu Goričane je bilo v nedeljo, 24. oktobra srečanje izgnancev Gorenjske in Zasavja, na katerem se je zbralo več kot tisoč udeležencev. Srečanje so pripravile družbenopolitične organizacije Krajevne skupnosti Medvode in občine.

Na slavnosti je zbranim spregovoril dr. Avguštin Lah, podpredsednik izvršnega sveta skupščine SRS. Poudaril je vlogo goričanskega gradu, kjer je bila leta 1934 IV. pokrajinska partijska konferenca, v letih 1942-1945 pa preselitveno taborišče, skozi katerega je šlo 2400 zapornikov, med njimi največ žena in otrok, družin partizanov in talcev, ki so jih nato prepeljali v razna nemška taborišča. Odločno je podprl boj koroških Slovencev proti preštevanju, spregovoril pa je tudi o usposabljanju našega delovnega človeka za uresničitev načrtov srednjeročnega programa razvoja ter pomenu knjige kot vsakodnevne potrebe.

V kulturnem programu so člani DPD Svobode, godba na pihala, pevski zbor KUD „Oton Zupančič“, moški pevski zbor lovske družine ter pionirsko-mladinski pevski zbor osnovne šole Franca Bukovca izvedli recital „Na hribu stoji taborišče“, ki ga je posebej za to slovesnost pripravil domačin – režiser Peter Militarov.

Ob tej priložnosti so na pročelju grajskega poslopja odkrili spominsko ploščo kot trajen spomin na preselitveno taborišče, v prostorih muzeja pa je bila odprta priložnostna razstava.

F. ROZMAN

Na pročelju grajskega poslopja so odkrili spominsko ploščo